

Ovaj autor, ne zaboravimo to, radi ciklus slika na kojima ispituje osobine struktura otisnutih materijala. On tako na površinu slike otiskuje najlon, na drugu drvo, dok treću prekriva potezima kista. U tom naoko monotonom ponavljanju poteza kistom, uronjenim u otopinu izvedene bijele boje, nalaze se mnogi odgovori. Nastali pigment, naime, unatoč jasno vidljivom autorovu rukopisu, ima istu onakvu neosobnost kao i pigment na kojemu se razaznaju godovi drveta ili glatkoća najlona otisnutog u gipsu. Autorova prisutnost u djelu pomaknuta je za stupanj više: između njega i slike jest *nešto drugo*, nešto tuđe, nešto neutralno, neosobno, a što u procesu rada dobiva veliku važnost. Jer *to drugo* (najlon, drvo...) ostavlja trag na gipsanoj podlozi, *to drugo* slika. Međutim, u autorovu skrivanju iza lica neutralnih površina, koje će otisnuti na podlogu, leži varka. Njega i te kako zanima struktura otiska izabranog materijala. I zbog toga materijal, postavši ekvivalent rukopisu, uzdiže se na »autorsku« poziciju.

Nije li tako i s otiscima vreća, kutija...? Autor bira predmet, ali i sâm predmet, sâm materijal ima također udjela pri transformaciji u umjetničku stvarnost. Upravo stoga goli fizički proces rada postaje izuzetno važan. U tom se procesu demistificira mitologija umjetničkog nadahnuća, umjetničke volje, umjetničkog čina... Proces je fizički čin. Ništa više. Predmete (djela), koji nastaju u takvu procesu, karakteriziraju prvenstveno njihove fizičke osobine. Radeći svoje slike, Ante Rašić radi istom metodom i otiske u gipsu, papirne kolaže ili limene skulpture. Sve su to, naime, najprije stvari: jasne, čiste, drastično ogoljele. Fizička stvarnost i materijalnost osnovne su pretpostavke Rašićeva djela i proce-

sa rada. A tim temeljnim istinama ovaj autor prodire u samu srž prirode svojeg medija. Upravo je po tome njegovo djelo izuzetno aktualno.

nuradin trtovac

izložba
u galeriji
društvenog
doma
trešnjevka,
1980.

tonko maroević

Služeći se isključivo starinskom, ozloglašeno nježnom i lirskom tehnikom akvarela, Nuradin Trtovac radi škrta i strogo meditativna djela izrazito nefigurativnih svojstava. Riječ je o sustavnim varijacijama na temu pravokutnika i kvadrata, kojima se na svoj način dodiruje s problematikom »primarnog slikarstva«. Naime, kadrovi Trtovčevih akvarela najčešće obuhvaćaju tek različito obojene rubove i središnje plohe, odnosno imaju bojom naznačene okvire i ekrane. Dakle, pravi motiv čitave serije zapravo je »ispražnjena slika«, a razlog slikanja bila bi provjera metode s neizbježnim pitanjima o smislu slikarske akcije.

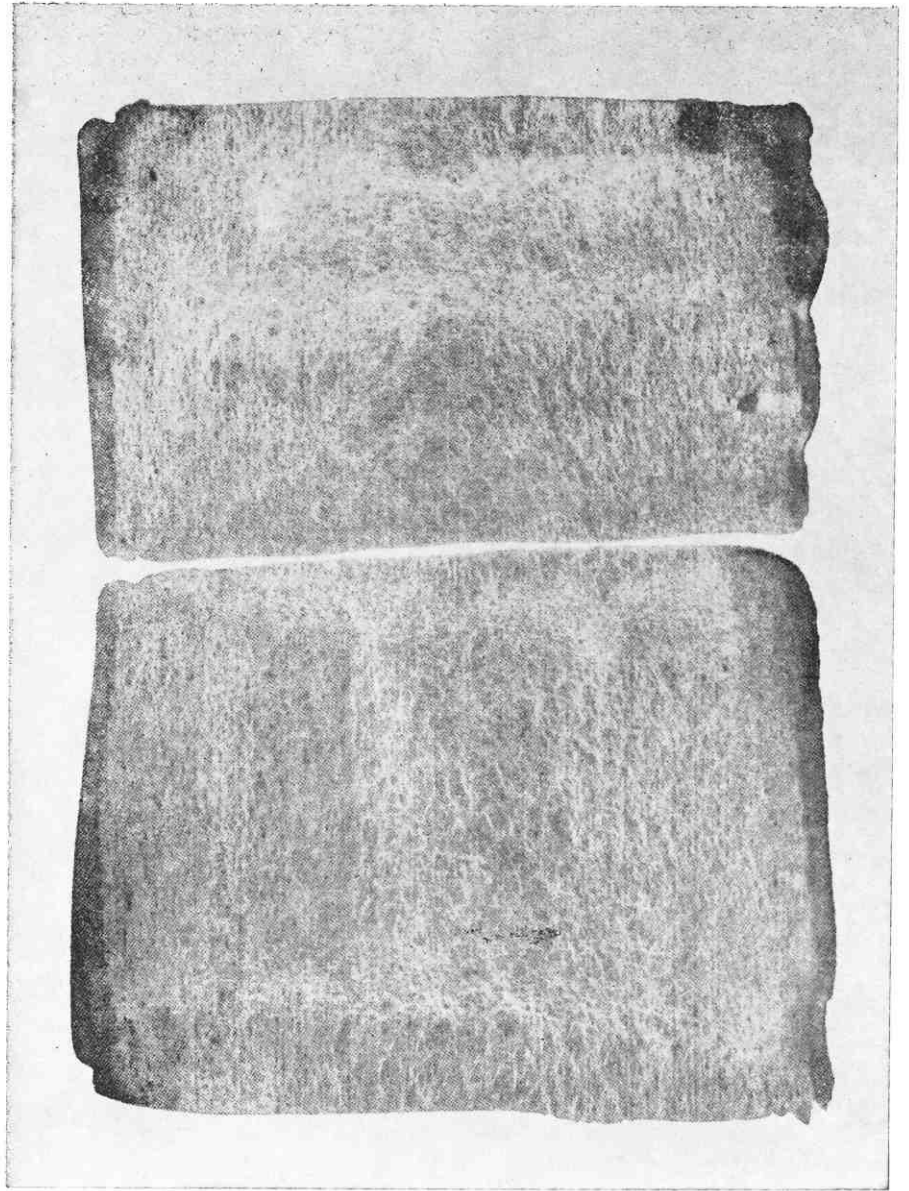
Nuradin Trtovac, međutim, ne shvaća dogmatski vlastitu početnu poziciju. Disciplinirano ostaje na zadanim premisama i drži se uvijek istih elemenata (istih »pravila igre«), ali prihvaća također asocijativne i aluzivne veze te dopušta afektivno zračenje obojenog lista. Stoga njegove

okvire i ekrane možemo metaforički doživljavati i kao prozorska okna sa zamagljenim staklima, kao isječke nekoga nebeskog pejzaža ili kao stranice akvarija. Baš zato što nam nikakav čvrsti oblik, znak ili simbol nije pružen za očitavanje i dešifriranje, ništa nam nije ni uskraćeno na mogućnostima sanjarije: »San je obojen u plavo« — zapisao je autor u prvoj rečenici predgovora katalogu.

Plavo je, doista, najčešća koloristička dominanta Trtovčevih akvarela, i to u brojnim preljevima i nijansama, u najrazličitijim intenzitetima i naponima površine. Ali i druge boje, čiste i miješane, javljaju se na njegovim listovima, uglavnom u vrlo biranim dvoglasima ili troglasima. Osim toga, redovito su uslojene s posebnom pažnjom i delikatnošću, bilo da je riječ o finim pretapanjima ili o ostrim rezovima i naglim prekidima. Naročitu osjetljivost Trtovac pokazuje i prema samoj tvornosti pigmenta, nanoseći ga blago u sasvim razrijeđenim količinama ili ostavljajući raspucano grumenje, posebno ekspresivne sirove »zrnatosti«.

Punu mjeru askeze slikar ostvaruje na najsazetijim, najsvedenijim kompozicijama, gdje upotrebljava samo sitne pomake osi, lagane poremećaje pravokutnika, uske bjeline između pojaseva boje. Kao što oblik nikad nije geometrijski pravilan, tako ni dukus kista nikad nije mehanički precizan i tvrd, nego organski slijedi i subjektivno prati zacrtani kadar. Razdjelne crte i rezove, stoga, prepoznamo kao pukotine u tkivu što nam rastvaraju nove prostore. Paralelne slojnice, sa svoje strane, ukazuju nam na rothkovski duboke planove pozadine.

Ovom se izložbom Trtovac prvi put određenije predstavio u našoj sredini. U razmjerno veli-

kom broju izložaka bilo je i nekih okušavanja izvan matične problematike i manje čistih rezultata. Cjelinom, međutim, nameće se kao vrlo zanimljiv i suvremen slikar, istodobno racionalan i senzualan. Osjetivši u potpunosti bitna svojstva akvarela, ne samo da nije zanijekao njegove specifičnosti nego ih je značaki podvrgnuo zahtjevima vlastite nove vizije.